

Redaktör: Marie Sundberg, debatt@di.se Telefon 08-573 650 98

Sverige borde under sitt EU-ordförandeskap kunna ta flera steg mot en europeisk öppenhet. Sverige måste vara härförare – inte debattledare, annars riskerar ordförandeskapet att betraktas som otydligt, skriver **Anders Fogelström** och **Pierre Forthomme**, Paris.

Ett tydligt ordförandeskap ger EU-medborgarna ny öppenhet

Mindre än fyra månader återstår av Sveriges EU-ordförandeskap. Sverige övertog en tung dagordning. Det gäller att Sverige och regeringen Reinfeldt visar ett handlingskraftigt ledarskap. Risken är att Sverige – som har en inspirerande demokratisk modell – reduceras till en mjuk debattledare som enbart ser till att alla 27 medlemmar får ordet.

Vårt dubbla fransk-svenska perspektiv får oss att önska att Sverige ska verka för ökad demokrati inom EU, men med svensk auktoritet.

I det europeiskt kollektiva undermedvetna står varje europeiskt land för en nationell identitet. Korrekt eller karikerad. De stora och folkrika staterna är mer distinkta men även mindre nationer kan ha tydlig profil.

Frankrike levde under sitt ordförandeskap upp till omvärldens syn på landet. Under krisen i Georgien spelade EU en viktig roll, inte på grund av EU:s institutioner utan för att president Nicolas Sarkozy drev EU:s utrikes-

Anders Fogelström
företagsledare,
Paris

Pierre Forthomme
antropolog,
management
coach, Paris
och Sigtuna

politik på samma sätt som franska presidenter brukar slåss för Frankrike – som en stormakt utan komplex och med en egen världsuppfattning.

Det var ett dynamiskt ledarskap som prioriterade snabbt agerande mer än konsultationer. Frankrike genomförde sitt ordförandeskap med en ambition och en självmedvetenhet som kunde vara irriterande. Metoden kan diskuteras, men EU fick ny diplomatisk kraft. Hur kan Sveriges profil präglade det svenska ordförandeskapet?

Det finns en europeisk förväntan på Sverige. Med europeisk menar vi mindre regeringarna än folken och medborgarna. EU har ett demokratiskt underskott. Unionen uppfattas som avlägsen, teknokratisk, utan relation till vardagsliv och styrd av en lika välavlönad som isolerad elit. Dessa odemokratiska drag har skapat dagens folkliga ointresse för det europeiska projektet.

Demokratin i Sverige är sedan decennier en inspirationskälla för många i Europa. I det senaste franska president-

valet 2007 var Sverige, tillsammans med USA det land som oftast nämndes i studier, tal och valprogram av presidentkandidater från samtliga partier.

Det är den demokratiska intressen i Sverige som har väckt intresset: värderingar och arbetssätt som syns i offentlighetsprincipen, förmågan att lyssna och den respekt som präglar relationer mellan samhället och de svenska medborgarna. Såväl i stora frågor som var kärnkraftsavfall ska förvaras, som i individens vardagliga kontakt med sociala myndigheter.

Den svenska metoden strävar efter att finna gemensamma lösningar. I Frankrike är medborgarna däremot ofta underkastade statens och myndigheternas godtyckliga vilja. Läget är ännu sämre i andra EU länder.

För oss borde den öppna svenska modellen tjäna som inspiration för att starta en europeisk förändring. Sverige skulle under sitt ordförandeskap kunna ta flera steg mot en europeisk öppenhet och en generell offentlighetsprincip, inte minst inom EU

och institutionerna i Bryssel.

Den svenska modellen skulle skapa en dynamik som borde leda till europeisk lagstiftning om medborgarnas rättigheter gentemot administrativa och rättsliga system.

För ordförandelandet i EU behöver det inte bara finnas en ärvd agenda utan också en nationellt prioriterad ambition. Så också för Sverige. Vart vill Sverige föra det europeiska projektet?

I Sveriges fall är det särskiljande draget demokratisk dialog. Strävan efter att lyssna och kompromissa kan i Europa ses som svaghet, brist på auktoritet och målsättning. De som inte har erfarenhet av demokratiskt givande och tagande ser ett mjukt och otydligt ledarskap.

Sverige måste vara härförare – inte debattledare. Demokratin är inte en svaghet utan en metod att bli kraftfull genom enighet. Om inte detta uppfattas i övriga Europa riskerar Sveriges ordförandeskap att betraktas som välmenande och detaljplanerat – men en negligerbar parentes.

Laghot dödar förhandlingsvilja

Rätt till heltidsjobb – det lovade den förra regeringen inför valet 2006. Om den fick förnyat förtroende skulle rätten för deltidsarbetande att gå upp till heltid stadgas i lag. Delar av dagens regeringsunderlag vill å sin sida ändra lagen om anställningsskydd, LAS.

Båda förslagen har en sak gemensamt: tillskyndarna begriper inte att deras förslag är kontraproduktiva.

Ett av skälen är att rätt att gå upp till heltid är en utmärkt fråga att ta upp i avtalsförhandlingarna nästa år. Men hur viktig frågan är kommer vi inte att få reda på, för oppositionen har lovat att om inte förhandlingarna ger resultat blir det lagstiftning i stället. Inget dödar förhandlingsviljan mer effektivt än ett löfte om lagstiftning.

Vilken facklig förhandlare skulle prioritera en fråga som han eller hon hoppas få gratis genom lagstiftning. Vilken arbetsgivare vill medverka till goda lösningar om han eller hon riskerar en stel lagstiftning? Just det – ingen.

Se där ett tydligt exempel på vådan av lagstiftningsdiskussioner på arbetsmarknadens område. Blotta tanken hos politiker att gå in med lagar, eller att ändra i existerande lagar, lamslår hela den förhandlingsmodell som är den svenska arbetsmarknadens stora fördel. Det gäller oavsett om det är regeringen eller oppositionen som driver lagstiftningskravet.

Parterna på den svenska arbetsmarknaden är i dag i första hand förhandlare. De redovisar sina önskemål och bryter dem mot varandra. Oftast enas de direkt, ibland efter hot eller efter att ha använt konfliktvapnet. Under alla förhållanden kräver metoden att

Anna Ekström
ordförande,
Saco

”Ansvar för det kommande misslyckandet faller tungt på dem som utlovar eller efterfrågar lag i stället för avtal.”

de öppret redovisar sina önskemål och prioriteringar.

Fördelen är att båda parter har ansvar för träffade kollektivavtal. Det de inte vann fick de betalt för på annat sätt. Det de lyckades med var framgången av att de utsåg annat till mindre viktigt.

När lagstiftning diskuteras är det kravmaskinerna som startar. Det raka samtalet träder tillbaka, i stället kittlas lobbyistnerverna.

Samma logik gäller LAS. Den som propagerar för ändringar i den lagen gör sig själv en otjänst. I den goda förhandlingen får LAS sitt praktiska uttryck, där paragrafer lyfts fram eller förhandlas bort.

Regeringen har på ett berömvärd sätt avvisat ändringar i LAS. Men genom att delar av regeringsunderlaget på sikt vill ändra LAS infinner sig i alla fall osäkerheten. Därmed bidrar de i praktiken bara till en stelare arbetsrätt, inte en mer flexibel.

Oppositionen har sett till att hot om lagstiftning vilar över nästa års förhandlingsbord rörande rätten till heltid. Därför kommer den frågan knappast att behandlas seriöst i den stundande avtalsrörelsen. Det är synd, för många är de kvinnor som befinner sig i deltidsarbetslöshet. Ansvar för det kommande misslyckandet faller tungt på dem som utlovar eller efterfrågar lag i stället för avtal.

Samma ansvar tillkommer dem som nu litet slarvigt viftar med krav om LAS-reformering. I deras nit att ändra paragrafer, försvagar de parternas incitament att finna lösningar vid uppsägning – och det tyvärr i en konjunktur då sådana är extra angelägna.

Skolan behöver rätt utbildade lärare

Dagens Industris ledarsida anser att det är för många lärare per elev i svenska skolor (DI ledare 7/9). Det är inte en helt okomplicerad utsaga om verkligheten.

Lite tillspetsat vill jag säga att det finns för många som arbetar som lärare utan att vara utbildade.

Sverige har för få lärare som är utbildade i matematik. De matematikintresserade väljer inte lärarutbildningarna. Samma problem gäller för tillgången på lärare i spanska och fysik. Alltför få studenter med intresse för den typen av ämnen väljer lärarutbildningarna

Vidare bör man dimensionera utbildningarna efter de behov som finns av olika lärarkategorier. Vi kan inte ha hur många lärare som helst i historia och samhällskunskap. Nya lärare får inte anställningar som de är utbildade för utan tvingas undervisa i till exempel matematik, av den enkla anledningen att det saknas utbildade matematiklärare

Precis som med läkare bör vi vara noga med vilken utbildning lärarna har. Framför allt bör lärarutbildning krävas för att få verka som lärare.

Det ligger ett förslag på en ny lärarutbildning på regeringens bord. Menar regeringen allvar med att öka läraryrkets status är det angeläget att denna utredning blir en proposition.

Det är också angeläget att regeringen inte backar från den av utredaren föreslagna examensrättsprövningen på alla utbildningsanstalter för att säkra kvaliteten.

Det är viktigt att de som ska undervisa också har utbildning för rätt ämne och skolför.

Vad som är för många lärare kan jag inte avgöra. Däremot vet jag vad för många elever innebär: 30 elever i årskurs ett som ska lära sig läsa. Eller 32 elever i årskurs fem. Eller 35 elever i tyska på gymnasiet.

Inget av dessa exempel får lärarna tillräckligt med tid för eleverna. Hade man delat på klasserna med cirka 15 elever i varje klass – i stället för en lärare på 32 elever – hade det varit två lärare på 32 elever. Det anser jag inte vara för många lärare. Och det anser inte heller de föräldrar som tar kontakt med mig när de blir varse att deras barn ska gå i så stora klasser.

Ett återupprättande av läraryrket kräver en uppgörelse om synsättet på den svenska skolan och dess lärarkår. Lärarkårens löneutveckling har varit oerhört svag jämfört med många andra grupper på arbetsmarknaden. Detta gäller inte minst de lärare som undervisar de äldsta eleverna.

Sverige måste få de bästa och mest lämpade att välja läraryrket. Internationella undersökningar visar att lärarnas kompetens har stor betydelse för elevernas resultat. Och i förlängningen också betydelse för industrins och näringslivets konkurrenskraft. Då måste man våga lyfta fram skickligheten – och belöna den.

Metta Fjelkner
ordförande,
Lärarnas
Riksförbund